

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

A PARTICIPATORY MODEL FOR ACADEMIC ADMINISTRATION OF
THE VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTE NORTH EASTERN REGION 1

ประสิทธิ์ อังกินันทน์พิชญ์ ฉายายนต์อุดม จำรัสพันธุ์ และวชิระ ชาวหา
Prasit Ankinandana, Pichaya Chayayond, Udom Chamraspun, and Wachira Chaoha

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ สร้างและพัฒนารูปแบบและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 การศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ โดยการสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการจำนวน 20 คน พบว่าแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ 16 แนวทาง 2) การมีส่วนร่วมในการจัดทำทะเบียนและวัดผล 15 แนวทาง 3) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา 16 แนวทาง 4) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 18 แนวทาง 5) การพัฒนาห้องสมุดแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 12 แนวทาง รวมมีแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 77 แนวทาง

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยการจัดประชุมการสนทนากลุ่ม 3 ครั้ง ผู้ร่วมสร้างประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา และสถานประกอบการกลุ่มละ 9 คน รวม จำนวน 27 คน พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และ

กระบวนการเรียนรู้ 2) การมีส่วนร่วมในการจัด ทำทะเบียนและวัดผล 3) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา 4) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทาง 5) การศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม 4 วิธี คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมรับผลกระทบ ประกอบด้วย 111 กิจกรรม ขั้นที่ 2 การพัฒนารูปแบบ โดยการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ กรรมการสถานศึกษา และสถานประกอบการ รวม 9 คน โดยการนำผลจากขั้นที่ 1 มาให้ผู้ร่วมประชุมพิจารณา ปรับปรุงพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ภายใต้ กระบวนการมีส่วนร่วม 5 วิธี คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 5) การมีส่วนร่วมรับผลกระทบ ประกอบด้วย 111 กิจกรรมเช่นกัน

ระยะที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไป ปฏิบัติกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายแผนงาน และความร่วมมือครูทำหน้าที่หัวหน้าแผนกวิชา หัวหน้างาน กรรมการสถานศึกษาและตัวแทนสถานประกอบการจำนวน 360 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นด้านความเหมาะสม 0.990 ด้านความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของ สถาบันโดยรวม 0.998 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทางไปรษณีย์ การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและ การจัดการข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมตามรูปแบบ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม 5 วิธี มีความเหมาะสมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีบางกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไป ได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม

ABSTRACT

The purposes of this study were to study a participatory model for academic administration of the vocational education institute Northeastern Region 1 and to evaluate the appropriateness and possibility in implementing the academic administration, The research process was divided into 3 phases.

The first phase was to study trends of participatory model by interviewing 20 Deputy Directors, which was found in 5 aspects: 1) participation in Curriculum Development and the Learning Process, 2) participation in 15 trends in registration and evaluation, 3) participation in 16 quality encouragement educational, 4) participation in Developing media and innovation and education technology, 5) The 12 trends in Library Development and Learning resources and Local Indigenous, as overall 77 trends.

The second phase was setting a model development which was divided into 2 steps: The first step of model setting by 3 focus group discussions which included 9 persons per group, and it was found that there were 4 aspects of academic administration as follows: 1) participation in Curriculum Development & Learning Process, 2) Evaluation & Student Registration, 3) Promotion education quality, 4) Innovation and technological Promotion, 5) Library & Laboratory Development and Local knowledge. Under this Process the following Methods found: 1) Participatory Planning, 2) Operation, 3) Participatory evaluation, 4) Participatory effects.

The second step of model development by focus group discussion including 9 experts including Directors, Academic vice directors, Head of divisions, Job's leader, companied or stakeholders and school committee. The results were: 1) Participatory Planning, 2) Participation in decision-making, 3) Participation in implementing, 4) Participation in assessment and 5) Participation in effect.

The third phase was the evaluation or feasibility a participatory model which was considered to be appropriate, feasible, clear, and easy for implementation. The sampling were 360 people of Directors, Academic vice directors, Head of divisions, Job's leader, companied or stakeholders and school committee. The research instrument was a 5 point rating scale. The Reliability by Cronbach' Alpha coefficient in appropriate, feasible and clear at 0.990, Cronbach' Alpha coefficient in easy for implementation at

0.998. The Data received by Mail. The questionnaire was applied for data to analyze using basic statistic analysis SPSS program (Statistical Package for the Social Sciences), descriptive statistics mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.). The research findings were as follows: 5 of a participatory model. A participatory model for academic administration of the institutes was considered to be appropriate, feasible, clear, and easy for suitability; any activities was found high and the highest and every activity in implementation was high.

คำสำคัญ

ความเหมาะสมความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้านั้น ต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาคนเป็นอันดับแรกการพัฒนาคนต้องอาศัยการศึกษาเป็นตัวขับเคลื่อนเพราะการศึกษานั้นเป็นองค์ประกอบอันสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลแต่ละคนพัฒนาตนเองพัฒนาชุมชนและสังคมส่งผลต่อการสร้างความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของชาติ ปัจจุบันคนไทยทุกคนมีโอกาสในการศึกษาโดยเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถพื้นฐานให้คงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้มีความสามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัย และความสามารถแห่งตน ดำรงตนเป็นพลเมืองดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การอาชีวศึกษา (สอศ.) เริ่มก่อตั้งมานานกว่า 100 ปี การอาชีวศึกษาในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีปรัชญาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูป การศึกษาอันนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนและตามที่รัฐบาลมีนโยบาย ที่ต้องการให้นักเรียนที่จบมัธยม ศึกษาปีที่ 3 เรียนต่อในสายอาชีพเพิ่มขึ้นโดยคาดหวังให้มีสัดส่วน 50:50 เมื่อเปรียบเทียบกับสายสามัญ สิ่งที่จะเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนหันมาเรียนสายอาชีวศึกษาหรือทำให้ผู้ปกครองสนใจส่งเสริมให้บุตรหลานมาเรียนในสายอาชีพเพิ่มขึ้นคือการผลิตบัณฑิตที่จะส่งเสริมการผลิตคนในระดับช่างฝีมือ หรือ ปวช. ผลิตช่างฝีมือระดับสูง หรือ ปวส.และผลิตนักเทคโนโลยีในระดับปริญญาตรีสายปฏิบัติการเพื่อให้เป็นไปตามข้อบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษาพ.ศ. 2551ซึ่งได้จัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาทั้งสิ้น 19 สถาบัน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2552) โดยแบ่งตามพื้นที่กลุ่มจังหวัดมีสาระสำคัญ คือการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบและรอบด้าน มอบอำนาจการจัดการหลาย ๆ ส่วนให้กับผู้อำนวยการสถาบัน แต่การดำเนินการยังมีราบรื่นเท่าที่ควร เพราะยังคงมีปัญหาในด้านกฎหมายที่มารองรับการจัดการสถานศึกษาตามรูปแบบใหม่ และปัญหาความพร้อมของสถานศึกษาแต่ละแห่ง และได้ปรับปรุงทั้งเกณฑ์และตัวบ่งชี้มาโดยตลอด แต่การประเมินสถานศึกษาตามเกณฑ์ และตัวบ่งชี้ ที่กำหนดไว้แล้วนั้น ไม่สามารถบ่งบอกได้ว่าสถานศึกษามีความพร้อมต่อการดำเนินการจัดการตามนโยบายการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 จึงต้องค้นหาและมีการจัดทำและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมสำหรับสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาการบริหารงานวิชาการ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวทางในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2545) และพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ที่กำหนดไว้

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่สร้างและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ที่พัฒนามีความเหมาะสม

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

การศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 เป็นอย่างไร และรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับใด

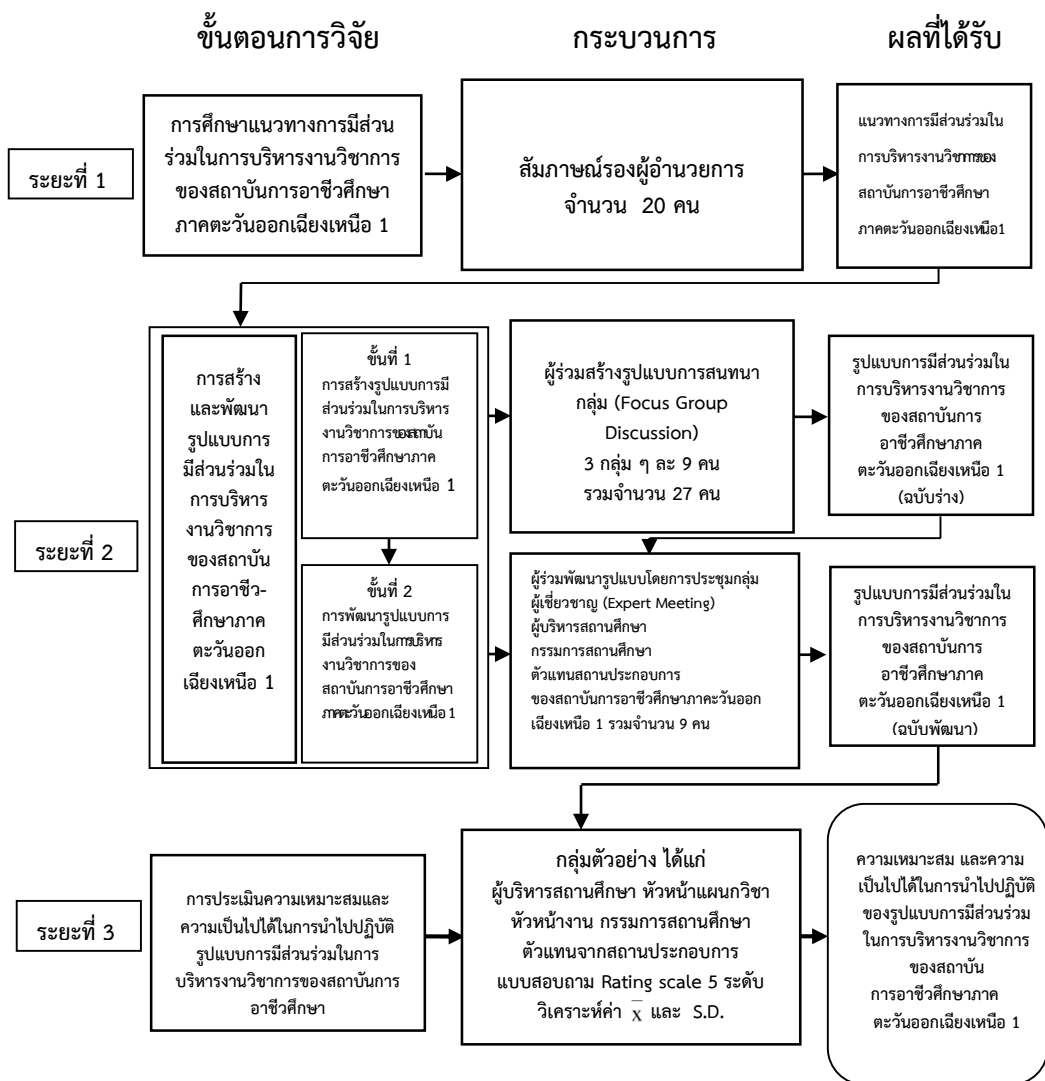
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

3. เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการวิจัย

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 แหล่งข้อมูลในการวิจัยได้จากการสัมภาษณ์รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 20 คน ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ผลที่ได้รับ คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ 16 แนวทาง 2) การมีส่วนร่วมในการจัดทำทะเบียนและวัดผล 15 แนวทาง 3) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา 16 แนวทาง 4) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 18 แนวทาง 5) การพัฒนาห้องสมุดแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 12 แนวทาง รวมมีแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 77 แนวทาง

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบัน การอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยการจัดประชุมการสนทนากลุ่ม 3 ครั้ง ผู้ร่วมสร้างประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา และสถานประกอบการกลุ่มละ 9 คน รวมจำนวน 27 คน พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ 2) การมีส่วนร่วมในการจัดทำทะเบียนและวัดผล 3) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา 4) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทาง 5) การศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม 4 วิธี คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมรับผลกระทบ ประกอบด้วย 111 กิจกรรม ชั้นที่ 2 การพัฒนารูปแบบโดยการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ กรรมการสถานศึกษา และสถานประกอบการ รวม 9 คน โดยให้นำผลจากชั้นที่ 1 มาให้ผู้ร่วมประชุมพิจารณาปรับปรุงพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการทั้ง 5 ด้าน นั้นอยู่ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม 5 วิธี คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 5) การมีส่วนร่วมรับผลกระทบ ประกอบด้วย 111 กิจกรรมเช่นกัน

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 เป็นการประเมินความเหมาะสมและ

ความเป็นไปได้ในการนำ ไปปฏิบัติของรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการครูทำหน้าที่หัวหน้าแผนกวิชา หัวหน้างาน ตัวแทนสถานประกอบการ กรรมการสถานศึกษา จำนวน 360 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นด้านความเหมาะสม 0.990 ด้านความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของสถาบันโดยรวม 0.998 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทางไปรษณีย์ การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและการจัดการข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมตามรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม 5 วิธี มีความเหมาะสมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีบางกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการของสถาบัน
การอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

ผลการสัมภาษณ์ปรากฏแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 คือ แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้แนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดทำทะเบียนและวัดผลแนวทางการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา แนวทางการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุด ศูนย์วิทยบริการแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแนวทางการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก ยึดหลักความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรประการที่สอง ยึดหลักความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและพัฒนาการ ทั้งด้านทักษะวิชาชีพและทักษะชีวิตร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติรวมทั้งมีการเชื่อมโยงและประยุกต์สู่การปฏิบัติจริง ประการที่สาม ยึดหลักคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา คือ เป็นคนดีคนเก่งมีความสุข เป็นคนคิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาเป็น และเป็นคนที่สามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนหรือสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ มีทักษะความชำนาญตามมาตรฐานวิชาชีพ (Vocational Standard) ของหลักสูตรและสอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพ (Occupation Standard) ที่กำหนดโดยใน

การบริหารจัดการหรือกระบวนการทำงานนั้นยึดหลักการมีส่วนร่วม ทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมรับผลกระทบ

ลิทวูด และดุก (Leithwood & Duke, 1999) ให้ทัศนะสำคัญด้านภาวะผู้นำอยู่ 6 ประเด็น ได้แก่ ด้านจัดการเรียนการสอน (Instructional) ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational) ด้านการส่งเสริมคุณธรรม (Moral) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม (Participative) ด้านการบริหารจัดการ (Managerial) และด้านความเท่าทันสถานการณ์ (Contingent) สำหรับ Murphy & Datnow (2003) ได้ข้อสรุปว่าผู้บริหารโรงเรียน คือ กุญแจสำคัญต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา คือ ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิรูปและการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนซึ่งตรงกับแนวคิดของฟอลเลตต์ (Follett) อาร์ไกรซิส (Argyris) และลิเคอร์ท (Likert) มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างฝ่ายบริหารและคณาจารย์ในการปฏิบัติภารกิจขององค์กรให้บรรลุเป้าหมาย Hoy & Miskel (2001) ด้านผลผลิตยังพบว่าคุณภาพของการปฏิบัติงานถือเป็นตัวบ่งชี้ความมีประสิทธิภาพที่สำคัญของสถานศึกษา (Chrispeels, 1990; Purkey & Smith, 1983; Shannon & Bylsma, 2003) ทั้งนี้ครูที่สอนในสถานศึกษาจะต้องได้รับการพัฒนา โดยเน้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตรการสอนและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ กิตติมา ปรีดีดิลก (2549) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผน จะช่วยให้ทุกคนเข้าใจขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบได้ดีขึ้น มีการปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ แผนงานโครงการรวมตลอดปี และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจช่วยให้ทุกคนสามารถทำงานได้เต็มความสามารถยิ่งขึ้น ทำให้เป้าหมายหลักขององค์กรและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานย่อมเชื่อมโยงและประสานกันดีขึ้น

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบัน การอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านจัดทำทะเบียนและวัดผล

2.3 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา

2.4 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านการส่งเสริมสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

2.5 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้

โดยเป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการตามกระบวนการมีส่วนร่วม 5 วิธี คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 5) การมีส่วนร่วมรับผลกระทบ ซึ่งพบการบริหารวิชาการทั้ง 5 ด้าน มี 111 กิจกรรม

แอสเวิร์ธ และฮาเวย์ (Asworth & Harvey, 1994) ได้เสนอแนวคิดจากผลการวิจัยว่า การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบด้านปัจจัยตัวป้อน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ด้านผลผลิต ได้แก่ คณาจารย์ สิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ การสอน ผลสัมฤทธิ์ การจัดการควบคุมคุณภาพ นักศึกษา Murphy & Datnow (2003) สรุปว่าผู้บริหารโรงเรียน คือ กุญแจสำคัญต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาโดยรวมของโรงเรียนโดยต้องปฏิบัติหน้าที่สำคัญในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Leading Change) คือ 1) กำกับ ดูแลกระบวนการปฏิรูปและให้การสนับสนุนต่อการดำเนินการที่เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูป 2) สนับสนุนการปฏิรูปโดยการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ช่วยขจัดอุปสรรคทั้งภายในและภายนอกที่อาจขัดขวางต่อการปฏิรูปดังกล่าว 3) ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิรูปและการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนตรงกับแนวคิดของฟอลเลตต์ (Follett) อาร์โกริส (Argyris) และลิเคอร์ท (Likert) มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างฝ่ายบริหารและคณาจารย์ในการปฏิบัติภารกิจขององค์กรให้บรรลุเป้าหมาย Sheppard (1996) พบว่า มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การสนใจในการพัฒนาวิชาชีพ และนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการปฏิรูปการศึกษา ธงชัย สันติวงษ์ (2539 อ้างถึงใน เสาวณี ตรีพุทธรัตน์, 2548) ให้ทัศนะว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกตัวบุคคล อบรมพัฒนาประเมินผลการปฏิบัติงาน (Performance Appraisal) ในองค์การสมัยใหม่ ถือว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนระยะยาวที่ต้องมีการสนใจเป็นพิเศษ ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นว่าองค์กรจะประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย และ กิตติมา ปรีดีติลล (2549) ให้ทัศนะในเรื่องนี้ว่า บทบาทของการเป็นผู้นำ

ของผู้บริหารเรื่องของบุคลากรนักเรียนโรงเรียนกับชุมชนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน การเงินและการจัดการจัดการ สิ่งอำนวยความสะดวก

3. การประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบัน การอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ เพื่อยืนยันรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 คือ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 อยู่ในระดับมาก ทุกตัวทั้งรายด้านและรายข้อ ซึ่งมีบางรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด

เบลส และเบลส (Blasé & Blasé, 2004) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ แนวคิดของ Sheppard (1996) ได้ข้อสรุปว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาได้จากองค์ประกอบย่อย ๆ คือ 1) การจัดการรอบแนวคิดเป้าหมายของสถานศึกษา 2) การสื่อสารเป้าหมายของสถานศึกษา 3) การให้คำปรึกษา และการประเมินการเรียนการสอน 4) การประสานงานเกี่ยวกับหลักสูตร 5) การกำกับติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน 6) การใช้เวลาในการเรียนการสอน 7) การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพ 8) การบำรุงรักษา 9) การจัดสิ่งจูงใจให้ครูผู้สอน 10) การควบคุมมาตรฐานของวิชาการ และ 11) การจัดสิ่งจูงใจให้ผู้เรียนเอกชัย กี่สุขพันธ์ (2548) ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการวางแผนเป็นระบบการปรึกษาหารือ เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วม ในการปฏิบัติงานในรูปของคณะกรรมการ (Committee) สำหรับ นิภา อินทวงค์ (2548) พบว่า โดยภาพรวม ครูผู้ปฏิบัติการสอนมีส่วนร่วม 4 ด้าน ในด้านการวางแผน การจัดองค์การ การนำองค์การ และการควบคุม ซึ่งครูผู้ปฏิบัติการสอนมีความเห็นว่าการวางแผนควรมีการประชุมชี้แจงให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูผู้ปฏิบัติการสอนเกี่ยวกับการจัดทำแผนประจำปี โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม ด้านการจัดองค์การ ควรจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอ มีการประเมินผลงานปฏิบัติงาน และฟังข้อคิดเห็นด้านการนำองค์การ ควรให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนมีส่วนร่วมในการนำองค์การและร่วมแสดงความคิดเห็น ด้านการนำองค์การ ควรให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนมีส่วนร่วมในการนำองค์การและร่วมแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ด้านการควบคุมการให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนมีส่วนร่วมในการควบคุมอย่างทั่วถึง ควรจัดระบบการควบคุมปฏิบัติงานและมีการรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร ขณะที่เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2547) ได้ให้แนวคิดระบุไว้ว่า แนวทางใน

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษาควรพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้เป็น คือ ร่วมทำไม ใครควรร่วม ร่วมเรื่องอะไร มากน้อยเพียงใด วิธีการที่ดีที่สุดใน การทราบความต้องการของท้องถิ่นและสังคม คือการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา อีกทั้งการมีส่วนร่วมของบุคคลจะก่อให้เกิดการมีส่วนเกี่ยวข้อง การมีส่วนเกี่ยวข้องจะส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงาน และภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วม นั้นก็หมายความว่า ถ้าหน่วยงานเห็นความสำคัญของผู้ร่วมงานก็จะเห็นความสำคัญของ หน่วยงานและงานที่ได้รับมอบหมายหรือเกี่ยวข้องเช่นเดียวกับ กาญจนา ภาสุรพันธ์ (2545) เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ความพร้อมของสถานศึกษาต่อการกระจายอำนาจสู่ สถานศึกษาของอาชีวศึกษา พบว่า มีความพร้อม 4 ด้าน ในระดับปานกลาง คือ ด้านวิชาการตัวบ่งชี้หลัก คือ การจัดการเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอน การจัดการเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน การจัดการนิเทศภายในสถานศึกษา และการจัดการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านบุคลากรตัวบ่งชี้หลัก คือ การสรรหา ผู้บริหาร การสรรหาครู อาจารย์ ผู้สอนพิเศษ การสรรหาบุคลากรและเจ้าหน้าที่การสรรหา กรรมการสถานศึกษา กรรมการที่ปรึกษา การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ด้านงบประมาณตัว บ่งชี้หลัก คือ การจัดสรรงบประมาณ การจัดการทรัพยากร การจัดการการเงิน บัญชี การจัดการเกี่ยวกับเงินทุนการศึกษา การจัดการเกี่ยวกับเงินทุนพัฒนาบุคลากร การจัดการ เกี่ยวกับเงินทุนสวัสดิการ ด้านบริหารทั่วไป ตัวบ่งชี้หลัก คือ การจัดการเกี่ยวกับนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ การจัดการเกี่ยวกับระบบบริหารการจัดการเกี่ยวกับนักเรียน นักศึกษา การจัดการเกี่ยวกับชุมชนสถานประกอบการ

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการ อาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ครั้งนี้ ผลที่ปรากฏ ผู้วิจัยนำแนวคิดกำหนด ข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาโดยให้ข้อเสนอแนะไว้ 2 ประการ คือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรใช้เป็นแนวทางกำหนดให้การบริหารงานวิชาการของสถาบัน การอาชีวศึกษา หรือสถานศึกษาอาชีวศึกษาโดยนำรูปแบบลงสู่การปฏิบัติ พัฒนาและวิจัย ให้เกิดความสำเร็จอย่างต่อเนื่องโดยให้ความสำคัญกับตัวแปรหลักที่มีความเหมาะสมและมีความ เป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติตามลำดับความสำคัญ

1.2 ควรพัฒนาปัจจัยในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทเพื่อให้มีการพัฒนาความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาโดยคำนึงถึงการพัฒนาที่ส่งผลถึงการพัฒนาในปัจจัยอื่น ๆ หรือส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา

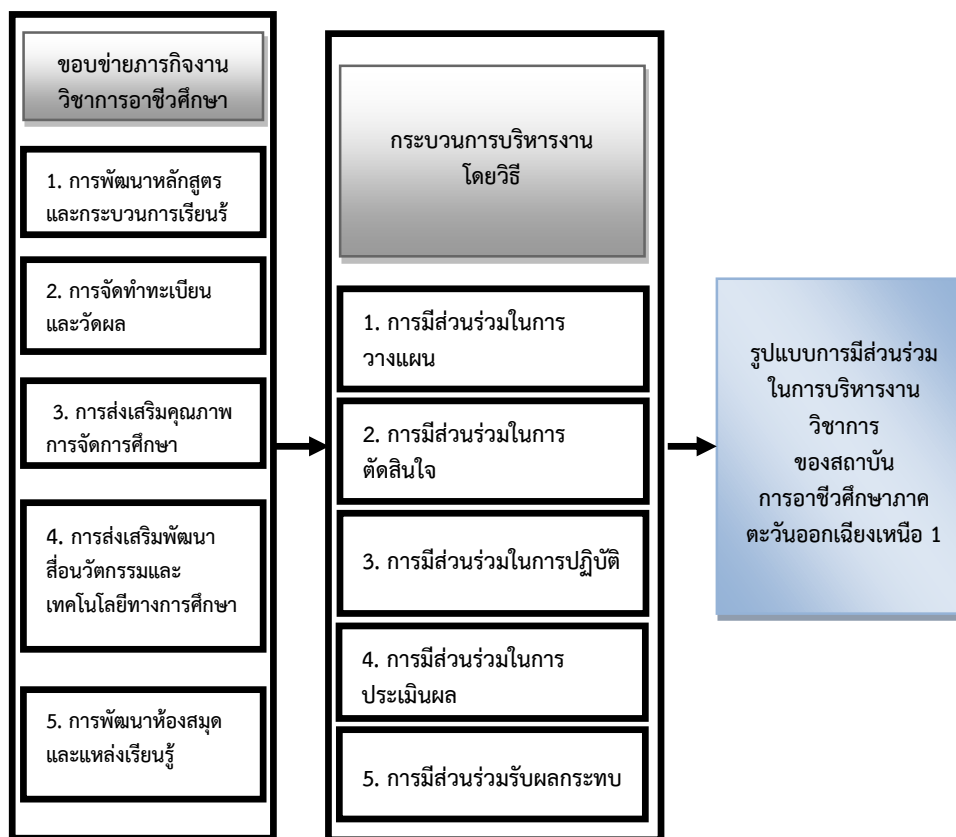
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงลึกโดยการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการไปปฏิบัติ หรือการวิจัยกรณีศึกษา (Case Study) การใช้เทคนิค PAR หรือการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ที่อยู่นอกเหนือจากการวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ครั้งนี้ เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของแต่ละบริบทมากที่สุด

2.2 ควรทำการวิจัยเพื่อสร้างเกณฑ์การประเมิน หรืออาจจะพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาให้มีความชัดเจนมากขึ้น และเหมาะสมกับบริบท

2.3 ควรนำผลการวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 ไปทดลองใช้โดยนำลงสู่การปฏิบัติจริงในภาคสนาม และทำการวิจัยประสิทธิภาพจากรูปแบบ

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1

ภาพที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ

บรรณานุกรม

- กาญจนา ภาสุรพันธ์. (2545). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความพร้อมของสถานศึกษาต่อนโยบายการกระจายอำนาจ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ สาขาวิชาบริหารอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- กิตติมา ปรีดีดีล. (2549). ทฤษฎีการบริหารองค์การ. กรุงเทพฯ: ธนะการพิมพ์.
- นิภา อินทวงค์. (2548). การบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนระดับมัธยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอลำพูนเขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2552). **การจัดตั้งสถาบันการอาชีวศึกษาการประชุม คณะกรรมการการอาชีวศึกษา ครั้งที่ 3/2552**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2547). **ภาวะผู้นำและความขัดแย้ง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เสาวณี ตรีพุทธรัตน์. (2548). **ปัจจัยองค์การที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพในการนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ไปใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2548). **การบริหารทักษะและการปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- Ashworth, A., & Harvey R. (1994). **Assessing further and higher education**. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Blasé, J., & Blasé, J. (2004). **Handbook of Instructional Leadership**. 2nd ed. Thousand Oaks. California: Corwin Press.
- Chripeels, J. H. (1990). **Purposeful Restructuring**. London: Falmer Press.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). **Educational Administration: Theory, Research, and Practice**. 6th ed. New York: McGraw-Hill.
- Leithwood, K., & Duke, D. (1999). **A Century's Quest to Understand School Leadership**. New York: McGraw-Hill.
- Murphy, J., & Datnow, A. (2003). Leadership lessons from comprehensive school reform designs. In J. Murphy & A. Datnow. **Leadership lessons from comprehensive school reforms**. 263-78.
- Purkey, S. C., & Smith, M. S. (1983). Effective school: A review. **The Elementary School Journal**. 38(1), 81-89.
- Shannon, & Bylsma, (2003). **The new science of management decision**. New York: The free press.
- Sheppard, B. (1996). Exploring the transformation nature of instructional leadership. **Alberta Journal of Educational Research**. 42(4), 325-344.